

Přesně před sto lety se dostali českoslovenští legionáři v Rusku do ostrého střetu s vládnoucími bolševiky, což radikálně změnilo bojové poměry na transsibiřské magistrále. U této příležitosti LN ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha připravily šestidílný historický seriál mapující anabázi tehdejších hrdinů první světové války, kteří výrazně přispěli ke vzniku nového československého státu. Čtvrtý díl připomíná, že legionáři neměli moc příležitostí k radosti z konce první světové války, neboť v další „jejich“ válce – ruské občanské – se události dál vyvíjely tragicky.

TOMÁŠ JAKL

po spojení Východní a Vladivostocké skupiny se po třech měsících bojů ocitla celá Transsibiřská magistrála od Volhy po Tichý oceán v československých rukou. S ní také rozlehlé prostory východu evropského Ruska, Uralu, Sibíře a Dálného východu, o rozloze dvakrát větší než Evropa.

Nehledě na územní zisk bylo hlavním úspěchem Čechoslováků zablokování statisíců německých, rakouských a maďarských zajatců v ruských zajateckých táborech na Sibíři a v Kazachstánu. Spolu s příchodem americké armády do Francie to byl rozhodující moment, kterým se poměr sil v první světové válce definitivně změnil ve prospěch Dohody. Obrovský výkon Československého sboru také přinesl v červnu od Francie, v srpnu od Velké Británie a v září od ruské vlády v Samaře, USA a Japonska mezinárodní uznání československé samostatnosti na Rakousko-Uhersku a uznání Československé národní rady v Paříži jako oficiální představitelky vznikajícího státu. Účinkování československých legií v Rusku v první světové válce a ve válce za nezávislost tím bylo korunováno naprostým a oslavným úspěchem.

Váhaví Rusové a intervence, která se nekonala

Ve třetí válce, ve které se legie současně nacházely, v ruské občanské válce, se však události vyvíjely tragicky. Rusové na osvobozeném území si příliš pomalu uvědomovali, jak smrtelné nebezpečí jim od bolševiků hrozí a jen váhavě stavěli vlastní dobrovolnickou armádu. Plá-

4. Triumf a tragédie. Více válek najednou

Na ústupu od Volhy na podzim 1918

FOTO VÚA-VHA

Zákopová děla na kungurské frontě v zimě 1918

FOTO VHÚ

Poručík Melč u letounu typu Voisin FOTO VÚA-VHA

ny velení armád Dohody na masivní intervenci v Rusku byly pod vlivem pacifismu prezidenta Wilsona, a též kvůli všeobecnému vyčerpání po čtyřech letech nejkrvavější války v dosavadních dějinách lidstva, opuštěny. Lenin naopak zavedl povinné odvody do Rudé armády, vynucované drastickými tresty, a s německou finanční podporou vrhl všechny své síly proti ruské Lidové armádě a I. čs. divizi na Volze.

Povolžská fronta se v září 1918 postupně hroutila pod tlakem bolševických armád. Čechoslováci a Rusové vyklidili 6. 10. Samaru a ustoupili na jižní Ural. Českoslovenští vojáci I. divize, ustupující od Volhy, vyčerpání prakticky nepřetr-

žitým nasazením v boji, demoralizovaní lhostejností ruské společnosti k vlastnímu osudu a vystavení bolševické propagandě, začali vypovídat poslušnost svým velitelům.

Krise vyvrcholila 25. 10., kdy se v Aksakovu zastřelil velitel I. čs. divize plukovník Švec. O tři dny později byla v Praze vyhlášena samostatná Československá republika.

Na západní frontě vstoupilo 11. 11. v jedenáct hodin v platnost příměří. Krvavé boje první světové války skončily. Ruská občanská válka ale pokračovala dál. Rudá armáda vytlačila 14. 11. Iževské a Votkinské povstalce za řeku Kamu, kde se spojili s ruskou armádou,

ve které vytvořili dvě divize. V noci ze 17. na 18. listopad provedl v Omsku převrat dosavadní ministr vojenství ruské vlády, viceadmirál Alexandr Kolčak. Tváří v tvář zhroutil povolžské fronty nastolil vládu tvrdé ruky. Používáním politických vražd a poprav svých protibolševických politických konkurentů začal ovšem brzy zdatně napodobovat své komunistické protivníky. To vedlo k dalšímu odklonu demokraticky smýšlejících legionářů od ruských problémů.

Čechoslováci spolu s Rusy ještě v prosinci 1918 dobyli Perm, ale do poloviny ledna 1919 postupně předali své pozice ruské armádě a byli staženi z fronty do zápolí.

OSOBNOSTI LEGIÍ

Jeho oběť přiměla vojáky k obnovení kázně

Velitel, který si neváhal vzít život, když mu jeho vojáci vyslovili nedůvěru.

Josef Jiří Švec se narodil 19. 7. 1883 v Čenkově v okrese Jihlava. Vystudoval gymnázium v Pelhřimově a učitelský ústav. Od roku 1903 učil na obecné škole v Třebíči, kde působil i v Sokole. Od roku 1911 učil tělocvik na gymnáziu v Jekatěrinodaru na Kavkaze. V srpnu 1914 vstoupil jako dobrovolník do České družiny. V letech 1914 a 1915 se vyznamenal v bojích v Karpatech a u Gorlice. Od roku 1916 velel 8. rotě 1. čs. střeleckého pluku, kterou vedl také v bitvě u Zborova. Od srpna 1917, již jako poručík, velel 3. praporu 1. čs. střeleckého pluku.

Po vypuknutí bojů proti bolševikům převzal velení 1. čs. střeleckého pluku. Dobył Penzu a podílel se na dobytí Samary a Kazaně. Již jako plukovník velel obraně Kazaně a její evakuaci. V říjnu 1918 převzal velení vyčerpané 1. čs. střelecké divize. Když mu jeho vojáci vyslovili nedůvěru, v prvních hodinách dne 25. 10. 1918 se na stanici Aksakovo zastřelil. Jeho oběť přiměla československé dobrovolníky k obnovení kázně. Pohřben byl 28. 10. 1918 v Čeljabinsku. V září 1933 byly jeho ostatky převezeny do vlasti a 1. 10. 1933 slavnostně uloženy v Památníku národního osvobození na Vítkově. Na podzim 1940 byly na pokyn nacistických okupantů bez publicity převezeny do rodinného hrobu v Třebíči. jak

SERIÁL LN NA CESTĚ S LEGIONÁŘI

po 28. 5.	1. Za vlast a národ
úť 29. 5.	2. O holé životy
st 30. 5.	3. Na pomoc Rusku!
čt 31. 5.	4. Triumf a tragédie
pá 1. 6.	5. Ve strážní službě
so 2. 6.	6. Cesta domů

Ve spolupráci s VHÚ Praha

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV PRAHA

Hlavní události v říjnu až prosinci 1918

■ 4. října 1918 Dobyt Nižnij Tagil ■ 6. října Evakuace Samary ■ 25. října Aksakovská tragédie ■ 28. října Vznik Československa	■ 11. listopadu Konec první světové války ■ 16. listopadu Čs. vojáci v Rusku obdrželi první úřední zprávu o vzniku Československa ■ 17. listopadu Do Vladivostoku připlul M. R. Štefánik

M. R. Štefánik navštívil jednotky v Jekatěrinburgu

- 18. listopadu
Převrat admirála Kolčaka v Omsku
- 20. prosince
Dobyt Kungur
- 25. prosince
Dobyt Perm

